

ЖОБА

**«Балалар мен жасөспірімдерде тәуелділіктің себебі
ретінде психотравмамен жұмыс істеудің алдын алу
(гаджетке тәуелділік, лудомания, вейпке тәуелділік)»**

жалпы білім беретін мектеп педагогтарының
біліктілігін арттыру курсының
БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Academy

МАЗМҰНЫ

1-бөлім. Жалпы ережелер	3
2-бөлім. Глоссарий	4
3-бөлім. Бағдарлама тақырыбы	6
4-бөлім. Бағдарламаның мақсаттары, міндеттері және күтілетін нәтижелер	7
5-бөлім. Бағдарлама құрылымы мен мазмұны	8
6-бөлім. Оқу процесін ұйымдастыру	10
7-бөлім. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі	11
8-бөлім. Оқыту нәтижелерін бағалау	12
9-бөлім. Курстан кейінгі сүйемелдеу	13
10-бөлім. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі	13
Қосымша 1. Қорытынды жұмыстарды бағалаудың критерилері	16

1-бөлім. Жалпы ережелер

Бағдарлама өзектілігі

Жалпы білім беретін мектептер педагогтарының біліктілігін арттыру курсының «Балалар мен жасөспірімдердегі тәуелділіктің себебі ретінде психотравмалармен жұмыстың профилактикасы (гаджетке тәуелділік, лудомания, вейп тәуелділік)» білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) педагогтардың (бұдан әрі – Тыңдаушылар) біліктілігін арттыру курсының профилактика процесін ұйымдастыру субъектілерінің кешенді өзара іс-әрекетіне бағытталған білім беру процесін реттейді.

Бағдарлама ҚР Оқу-ағарту министрінің 27.08.2022 №384 бұйрығымен бекітілген «Педагогтардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын әзірлеу, келісу және бекіту қағидалары» құжатының талаптарына сәйкес келеді. Білім беру бағдарламасының мазмұны «Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызметтің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің м.а. 2022 жылғы 25 тамыздағы № 377 бұйрығында көрініс табады.

Осы Бағдарламаның өзектілігі кешенді профилактикалық жұмыстарды, оның ішінде балалар мен жасөспірімдерде психотравманың салдарынан әртүрлі тәуелділіктің бастапқы және қайталама профилактикасын біріктірілген топта оқу үдерісінде жүргізу қажеттілігімен байланысты, өйткені мұндай тәсіл тәуелділіктің күрделі формаларға айналу қаупін азайтуға көмектеседі.

Қазіргі мектептерде білім беру процесі цифрлық технологияларға айтарлықтай сүйенеді және бұл үрдіс қашықтықтан оқыту, онлайн сабақтар, вебинарлар және т. б. сияқты ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдана отырып оқытудың жаңа әдістерін енгізу арқылы күшейе түседі. Оқытуға қажетті ақпаратты алу, оқу материалдарын оқу, және жылдам аудио-бейне ақпарат бөлісу- оқушылар арасындағы интернет желісі арқылы көбірек жүзеге асырылуда. Оқушылар оқытудың және өзара қарым-қатынастың негізгі әдісі ретінде гаджеттерді көбірек қолдануды дұрыс көреді. Бұл оларды гаджеттерге тәуелділік пен жағымсыз факторлардың әсеріне қатысты ең осал әлеуметтік топтардың біріне айналдырады. Сонымен қатар, соңғы жылдары психотравмаларды және олардың жеке тұлғаға әсерін зерттеуге көңіл бөлінді. Көптеген ғалымдар психологиялық жарақаттар адамның денсаулығына физикалық ауруларға қарағанда әлдеқайда ауыр және ұзақ мерзімді әсер етуі мүмкін деп санайды. Эмоционалды жарақаттар денсаулыққа теріс әсер етуі мүмкін, адамдар арасындағы тұрақсыз байланыстарға әкелуі мүмкін, мансаптық жетістіктерге кедергі келтіруі және әлеуметтік оқшаулануды тудыруы мүмкін. Сонымен қатар, олар тәуелділіктің әртүрлі түрлерімен тығыз байланысты.

Балалық шақтағы травма, көңіл бөлудің жеткіліксіздігі, немқұрайлылық немесе зорлық-зомбылық болсын, алкогольге, вейптерге және басқа да психоактивті заттарға тәуелділік қаупін арттырады. Балалық шақтағы травманың негізгі себептеріне физикалық немесе психологиялық зорлық-зомбылық, қорқыту, немқұрайлылық, отбасылық зорлық-зомбылық, қайғы, ата-анасының ажырасуы немесе жанжалдың кез келген түрі жатады. Балалық шақтың кез-

келген травмасы деструктивті бейімделмейтін және бұзушы мінез-құлықты тудыруы мүмкін, өйткені балаларда ересектер кейінгі өмірде тәжірибені түсіну үшін қолданатын анықтамалық жүйе жоқ.

Эмоционалды дисрегуляция бірқатар белгілерде және мінез-құлықта көрінеді, олар травмадан кейінгі стресстік бұзылу белгілерін, нашақорлықты, темекі шегуді және девинат мінез-құلقىның басқа түрлерін қамтуы мүмкін, мысалы, лудомания немесе гаджетке тәуелділік, жалтару белгілері: жасөспірім қорқынышты басу немесе еске алуларды болдырмау үшін «балама әлемде» көп уақыт өткізеді.

Қосымша жағымсыз фактор – бұл балаларда психиканың қорғаныс механизмдері қалыптаспаған, ал травматикалық жағдайды бала қатты сезінеді. Баланың эмоционалды саласы зақымдайтын факторлардың әсеріне өте сезімтал.

Травматикалық тәжірибеден өткен балаларға уақтылы білікті көмек көрсету үлкен маңызға ие.

Біліктілікті арттыру курсының тыңдаушылары практикада травмалармен жұмыс істеу бойынша педагогтардың қызметінде алгоритмдермен жұмыс істей алады және тәуелділіктермен жұмыс жүргізу үшін қажетті құзыреттерді игеруге машықтана алады. Бағдарлама келесі міндеттерді шешуді қамтиды:

1. Үйде де, білім беру мекемелерінде де, қоғамдық орындарда да ата-аналармен, мұғалімдермен, жақын ересектермен ағарту жұмыстары бойынша профилактикалық жұмыс жүргізу.

2. Баламен тікелей психокоррекциялық жұмыс

3. Әр түрлі қиын өмірлік жағдайларда олардың білім деңгейі мен құзыреттілігін арттыру мақсатында ата-аналармен бірлескен жұмысты ұйымдастыру.

Тыңдаушыларды курстық оқыту ұзақтығы бағдарлама тақырыбына сәйкес 80 академиялық сағатты құрайды.

Оқыту тілі: қазақ, орыс.

2-бөлім. Глоссарий

Аддиктивті мінез-құлық (ағылш. addiction -жаман әдет, зиянды бейімділік) – шындықтан кетуге деген ұмтылысты қалыптастыратын девиантты мінез-құлық, ауытқушылықтың бір түрі. Мұндай шындықтан кету кейбір психобелсенді заттарды қабылдау арқылы психикалық күйін жасанды түрде өзгерту арқылы жүреді.

Аддиктология (ағылш. addiction - тәуелділік, лат. logos-ілім) – тәуелділік (тәуелді) мінез-құлық туралы ғылым. Аддиктология тәуелділіктің туындау себептерін, олардың даму механизмдерін, психологиялық және клиникалық белгілерін, нышандарын, динамикасын, түзету және терапия әдістерін зерттейді.

Балалық шақтағы психологиялық травма – бұл мінез-құлыққа тәуелді адамның физикалық және психикалық денсаулығына үлкен зиян келтіруі мүмкін эмоционалды ауыр стресстік оқиға

Вейпинг – бұл никотинді және басқа қосылыстарды өкпеге бумен ішке тарту арқылы жеткізудің электронды жүйелерін қолданатын химиялық

тәуелділіктің бір түрі.

Виктимизация (латынша *victima* – құрбан) – бір адамның немесе адамдар тобының қылмыстық шабуылының құрбанына айналу процесі немесе соңғы нәтижесі. Виктимизация виктимология, криминология және басқа да сабақтас пәндер шеңберінде зерттеледі.

Гаджет – бұл техникалық құрылғы (соның ішінде сандық технологиямен), портативті құрылғы немесе функционалдығы жоғары қосымша (приложение), бірақ мүмкіндіктері шектеулі қосымша. Қазіргі уақытта гаджеттерге өлшемдері оларды дербес компьютерге, смартфонға қосуға немесе қолыңызға қиюге және т. б. келетін кез-келген сандық құрылғылар кіреді.

Дәлдарыстық интервенция – бұл клиенттің қарқынды сезімдері мен өзекті мәселелерімен жұмыс істеуді қамтитын психоәлеуметтік тәжірибе әдісі.

Дамудың нормативтік дәлдарыстары – тұрақты (литикалық) жас аралығында орын алатын жас дамуының өтпелі кезеңдері

Копинг-стратегиялары – психологиялық қауіп-қатер жағдайында адамның әрекет ету стратегиялары. Атап айтқанда, ауруға, физикалық, жеке және әлеуметтік әл-ауқатқа бейімделу жағдайында

Психологиялық травма – бұл жүйке-психикалық стресстің күйін, психикалық денсаулықтың бұзылуын сипаттайтын өмірлік жағдай.

Психологиялық түзету – бұл психикалық және тұлғалық дамудағы ауытқуларды жоюға, тұлға мен тұлғааралық қатынастарды үйлестіруге бағытталған белсенді психологиялық-педагогикалық әсер.

Репрезентация – адамның санасында материалдық немесе идеалды объектілердің (алғашқы бейнелердің) бейнелерін, сондай-ақ олардың қасиеттерін, қатынастары мен процестерін жанама (қайталама, ұқсастық арқылы) бейнелеу.

Сезімталдық – бұл адамның сипаттамалық ерекшелігі, ол онымен болып жатқан оқиғаларға жоғары сезімталдықта көрінеді; әдетте жаңа жағдайлардан, адамдардан, барлық сынақтардан және т. б. үрейдің, қорқыныштың жоғарылауымен қатар жүреді.

Селфизм – бұл интернетке тәуелділіктің бір түрі, ол пайдаланушының өз фотосуреттерін желіде көпшілік назарына «қою» әдетіне тәуелділіктен көрінеді (патологиялық тәуелділіктің тән белгілері пайда болады).

Стресс – бұл әдетте интрапсихикалық қорғаныстың белсенді механизмдері тиімді жұмыс істей алмайтындай жүктелген болуы; әртүрлі зақымдайтын факторлардың әсеріне дене қысымының функционалды күйі.

Тәуелділік – бұл дербессіздік, адамға күш жұмсамай-ақ қанағаттану сезінуге мүмкіндік беретін нәрсеге деген сүйіспеншілік. Тәуелділіктің түрлері: химиялық (алкоголь, темекі, есірткі және т. б.), ойын, тамақ, ақпараттық, эмоционалды, еңбекқорлық.

Травмадан кейінгі стресс – ауыр, таңқаларлық тәжірибе, әдеттегі әсерден тыс стресс факторына жауап, травмаға психологиялық реакция

Травмадан кейінгі стресстік бұзылу – бұл кез-келген адамда психикалық бұзылулар тудыруы мүмкін травматикалық стресстің психотикалық емес

кешіктірілген реакциясы (мысалы, табиғи және психогендік апаттар, соғыс әрекеттері, азаптау, зорлау және т.б.).

Травматикалық жағдайлар – бұл күшті жағымсыз әсерлері бар төтенше сыни оқиғалар, индивидтен әсер ету салдарымен күресу үшін ерекше күш-жігерді талап ететін қауіп-қатер жағдайлары.

Травматофилия – жазатайым оқиғаларға әдеттен тыс бейімділік. Әдетте адамдарға қатысты қолданылады, олар бір жолмен немесе басқа жолмен үнемі өзіне немесе басқаларға зиян келтіретін жаман нәрсе болатын жағдайларды табады. Сондай-ақ травматофилді диатез деп аталады.

Фаббинг – әңгімелесушімен қарым-қатынас кезінде гаджетке үнемі назар аударатын әдет. Фаббер маңызды нәрсені жіберіп аламын деп ойлап, телефонды өшіруден қорқады. Нәтижесінде адам тұйық, ашуланшақ болады, оны гаджетсіз бір минут өмір сүре алмайтын ойынқұмармен оңай салыстыруға болады.

ХАЖ-10 – аурулар мен денсаулыққа байланысты проблемалардың халықаралық статистикалық жіктемесі, оныншы қайта қарау

3-бөлім. Бағдарлама тақырыбы

Бағдарлама тыңдаушылардың балалар мен жасөспірімдердегі тәуелділіктің алдын алу саласындағы теориялық негіздерді де, практикалық бағыттарды да қамту қажеттілігін ескере отырып жасалған. Бағдарламада балалар мен жасөспірімдердің дамуы үшін оңтайлы әлеуметтік жағдай жасауға бағытталған және оның әр түрлі белсенділігінің көрінуіне ықпал ететін әлеуметтік тәрбие шараларының жүйесі көрсетілген. Бағдарламада заманауи құралдар, әдістер мен бағыттарды қолдана отырып, балалар мен жасөспірімдерге психологиялық көмектің ерекше технологиясы ретінде психологиялық кеңес берудің өзекті мәселелері қарастырылған. Дағдарыстық жағдайлар мен жарақаттар кезінде психологиялық кеңес берудің практикалық ерекшеліктері ұсынылған.

Бағдарлама күндізгі типтегі жалпы білім беретін мекемелердегі жасөспірімдер мен жеткіншектерге арналған және шешімге ықпал ететін салауатты, барабар мінез-құлықты дамытуға бағытталған әр түрлі жастағы міндеттер, жасөспірімге коммуникативті құзыреттілікті дамытуға, мінез-құлықтың өнімді модельдерін, дағдыларын дамытуға көмектесу сенімді мінез-құлық, жанжалсыз қарым-қатынас, медиа тұтыну мәдениеті.

Бағдарламаның жаңашылдық дәрежесі:

- психологиялық травманы зерттеуде әртүрлі тәсілдер қарастырылады;
- психологиялық травмалар мен тәуелділіктердің байланысты екені ашылған;
- тәуелділіктің 12 түрі және олардың жіктелуі ұсынылған;
- тренинг-топтарда практикалық жаттығулар ұсынылған;
- білім беру мекемелерінің оқушылары арасында тәуелділікке ұшырау қаупінің негізгі топтары анықталды;
- педагогикалық қызметте бейімділік, икемділік және зейін дағдылары зерттелді;

- алдын алудың заманауи тәжірибелері мен әдістері сипатталған.
- жас, дағдарыстық кеңес беру бағдарламасы және оны орындау бойынша әдістемелік ұсыныстар берілді.

4 бөлім. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты балалар мен жасөспірімдерде тәуелділіктің алдын алу шеңберінде травмадан кейінгі стресстік бұзылуларды түзету мақсатында құралдар, әдістемелер, түрлі тәсілдер мен әдістерді пайдалана отырып, педагогтарда психологиялық жұмысты енгізу бойынша кәсіби құзыреттіліктің тұтас көрінісін және негіздерін қалыптастыру.

Бағдарламаның міндеттері:

- 1) психологиялық травма және травмадан кейінгі стресстік бұзылыс критерийлерін зерделеу;
- 2) педагогтердің кәсіби санасында феномен туралы кешенді түсініктерді қалыптастыру мақсатында тарихи контексте жарақаттан кейінгі стресстік бұзылыс психологиясы проблемасы бойынша теориялық және эмпирикалық зерттеулерді талдау;
- 3) балалар мен жасөспірімдердегі тәуелділік мінез-құлқының көрінісін зерттеу;
- 4) жасөспірімдерде тәуелділіктің 12 түрінің белгілерін анықтау дағдыларын қалыптастыру
- 5) ата-аналармен олардың әртүрлі қиын өмірлік жағдайларда білім деңгейін, практикалық дағдылары мен құзыреттілігін арттыру бойынша бірлескен жұмысты ұйымдастыру;
- 6) тәуелділікті қалыптастыру процесінің кезеңдерін қарастыру;
- 7) оқушыларда психологиялық травма белгілерін анықтауды үйрену;
- 8) жауапты ұстанымды қалыптастыру үшін оқушылар арасындағы ақпараттық жұмыс;
- 9) Балалар мен жасөспірімдерде компьютерлік тәуелділікті дамытудағы компьютерлік ойындардың рөлін бағалау;
- 10) балалардың қауіпсіз интернетінің механизмдерімен танысу.

Бағдарламадан күтілетін нәтижелер - біліктілікті арттыру курсын аяқтағаннан кейін тыңдаушылар:

- тәуелділіктің әртүрлі түрлерінің көріністері кезінде бағалаудың, өзектендірудің негізгі дағдыларын меңгереді;
- травмалармен жұмыс істеу бойынша кәсіби құзыреттерді жетілдіреді;
- тренинг-топтарда психотерапияның заманауи әдістерін меңгереді;
- оқушылардың теріс мінез-құлқын азайту әдістерін біледі және жұмыс барысында қолданады;
- оқушылардың әлеуметтік-педагогикалық дезадаптация деңгейін төмендете алады;

- оқушылардың травмалары кезіндегі мінез-құлық ауытқуларына ықпал ететін негізгі факторларды түсінеді;
- профилактика процесіне қатысушылар арасында кешенді өзара іс-қимыл жасау дағдылары қалыптастыралады;
- қауіпсіз білім беру ортасын құру әдістерін меңгереді;
- оқушылардың дағдарыстық жағдайлардағы проблемаларын шешуге педагогтердің кәсіби дайындығын жетілдіреді.

5-бөлім. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Тыңдаушыда белгіленген мақсат пен міндеттерге сәйкес келетін кәсіби білімді, дағдыларды қалыптастыру үшін бағдарламаның мазмұны 4 модульді меңгеруді көздейді:

Модуль 1. Травма психологиясының теориялық негіздері

Бұл модульде «психикалық травма» ұғымы қарастырылған. Осы ұғымның тарихы. Анықтамалардың көпмағыналылығы. Ұғымдардың анықтамасы: психологиялық травма, психикалық травма, травма психологиясындағы стресстен кейінгі бұзылулар. Травматикалық тәжірибенің мәні мен кезеңдері. Тұлғаның өмір жолын зерттеуге психобиографиялық көзқарас. Өртүрлі психологиялық парадигмаларда травмамен жұмыс істеудің негіздері мен ерекшеліктері ашылды. Көмек көрсету әдістері, жұмыс кезеңдері және травманың табиғатын түсіну ерекшеліктері сипатталған. Психологиялық травмаға тәуелділікті қалыптастыру сияқты салдарлармен жұмыс істеу үшін практикалық бағыттағы әдістер мен тәсілдерді таңдауы ұсынылған. Травмадан кейінгі стрестік бұзылу ұғымы және балалар мен жасөспірімдердің травматикалық оқиғаларға реакциясы әлеуметтік-психологиялық бейімделу және тұлғаны қайта әлеуметтендіру саласындағы білімді тереңдету және дамыту түсініктері ашылды.

Модуль 2. Балалар мен жасөспірімдердегі дағдарыстық жағдайлар

Бұл модульде нормативтік дағдарыстар теориялары мен психологиялық теориялар қарастырылған (Л.И. Божович, Л.С. Выготский, З. Фрейд, Э. Эриксон) жеке дағдарыстар кезінде алғашқы психологиялық көмек көрсетудің жалпы тәсілдері, балалар мен жасөспірімдердегі дағдарыстық жағдайлардың ерекшеліктері зерттелген, мектеп психологының жұмыс бағыттары ашылған. Жеке дағдарыстардың екі негізгі категориясы сипатталған (әлеуметтік-психологиялық деңгейде). Өмір сүру жағдайдағы, әлеуметтік рөлдердегі дағдарыстық оқиғалардың параметрлері, деңгейлері мен белгілері ашылды. Балалар мен жасөспірімдердің жеке дағдарыстарындағы депрессиялық күйлердің психотерапиясындағы тәсілдер белгіленді.

Модуль 3. Тәуелді мінез-құлықтың жіктелуі.

Бұл модульде тәуелділіктің негіздері мен оның пайда болуы, сондай-ақ тәуелділіктің дамуына бейім жеке ерекшеліктері қарастырылады. Тәуелділіктің

4 негізгі кезеңі ашылды. Тәуелді мінез-құлыққа балама қызметті ұйымдастыруға бағытталған жеке ресурстарды белсендіру әдістері сипатталған. Жасөспірімдердегі жеке құрылымдардың деформациясы мен девиантты мінез-құлыққа, соның ішінде интернетке тәуелділікке, лудоманияға бейімділіктің өзара байланысы ашылды. Тәуелділіктің 12 түрі сипатталған. Балалық және жасөспірім кезіндегі жүйке жүйесінің даму проблемалары мен гаджеттерді шамадан тыс пайдалану арасындағы байланыс анықталды.

Модуль 4. Жасөспірімдерде тәуелділіктің алдын алудың тиімді стратегиясын әзірлеу

Бұл модульде мінез-құлыққа тәуелділіктің алдын-алу әдістері, психологиялық факторларды зерттеудің теориялық және қолданбалы аспектілері, сондай-ақ балалар мен жасөспірімдер үшін тиімді әлеуметтік мінез-құлық үшін қауіпсіз орта құру қарастырылған. Өмірлік дағдыларды қалыптастыру және жеке қасиеттерді дамыту ұғымдары ашылды, оқушылардың стресстік жағдайлар мен күйзелістерге психологиялық тұрақтылығын қалыптастыру, психикалық және жеке ресурстардың дамуы мен ашылуы, адамды қолдау және оған өзінің өмірлік мақсатын жүзеге асыруға көмектесу сияқты денсаулық потенциалының проблемалары туындаған кезде қорғаныс механизмдерінің әдістері сипатталған.

Бағдарламаның оқу-тақырыптық жоспары

№	Модуль және тақырып атауы	Барлық сағат	Теория	Өзіндік жұмыс	Практикалық жұмыс
1	Модуль 1. Травма психологиясының теориялық негіздері	24	12	4	8
1.1	Өртүрлі психологиялық парадигмалардағы травмамен жұмыс істеудің негіздері мен ерекшеліктері		2	-	2
1.2	Травмадан кейінгі стресстік бұзылуы туралы түсінік		2	-	-
1.3	Травматикалық оқиғалардың уайымдауына жеке тұлғаның ерекшеліктерінің әсері.		2	2	2
1.4	ХАЖ-10-да бұзылулар ретінде бөлінетін травматикалық оқиғаларға реакциялар		2	-	-
1.5	Психологиялық көмек көрсетудің практикалық әдістері		2	2	2
1.6	Виктимизацияға бейімділік, тәуелділік, сезімталдық, травматофилия		2	-	2
2.	Модуль 2. Балалар мен жасөспірімдердегі дағдарыстық жағдайлар	20	12	4	4

2.1.	Нормативтік дағдарыстар теориялары		4	-	-
2.2	Дағдарыстық жағдайлардың алдын алу және сындарлы шешу		2	2	-
2.3	Балалар мен жасөспірімдердің жеке дағдарыстарындағы депрессиялық күйлердің психотерапиясы		4	2	2
2.4	«Қос репрезентация» теориясы. «Self-Memory-System» моделі		2	-	2
3.	Модуль 3. Тәуелді мінез-құлықтың жіктелуі.	20	8	4	8
3.1.	Ц. П. Короленко бойынша тәуелділіктің химиялық және химиялық емес түрлері		2	-	-
3.2.	Тәуелділік мінез-құлқын зерттеудің негізгі тәсілдері: (Персонологиялық тәсіл, психодинамикалық тәсіл Мотивациялық тәсіл)		2	-	4
3.3	Балалар мен жасөспірімдерде кездесетін тәуелділіктің кезеңдері мен формалары.		2	2	2
3.4	Тәуелділік мінез-құлқының дамуына бейім жеке ерекшеліктер		2	2	2
4.	Модуль 4. Жасөспірімдерде тәуелділіктің алдын алудың тиімді стратегиясын әзірлеу	14	8	2	4
4.1.	«Мен өзімді басқарамын». Әдістері үрей мен қысым деңгейін төмендету, эмоцияларды басқару, стресске төзімділік, өзін-өзі бақылау		4	-	2
4.2	«Мен бәрін жасай аламын!». Оқушылардың өзін-өзі тануы мен сенімділігі үшін қолайлы психологиялық атмосфера құру.		4	2	2
4.3.	Интернет желісіндегі балалардың қауіпсіздігі		2	-	-
5.	Қорытынды тестілеу	2	2	-	-
	Барлық сағат саны	80	42	14	24

6-бөлім. Оқу процесін ұйымдастыру

Біліктілікті арттыру курстары білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, келісуді және бекітуді, сондай-ақ педагогтердің қызметін курстан кейінгі сүйемелдеуді және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторингті, біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру мен өткізуді регламенттейтін Ережеге сәйкес ұйымдастырылады:

1) еңбек қызметінен қол үзбей (оның ішінде қашықтықтан оқыту

тәсілімен);

2) жалақыны сақтай отырып, жұмыстан шеттетіле (оның ішінде қашықтықтан оқыту арқылы);

3) 1 (бір) жылға дейінгі жұмыстан үзіліспен шетелде;

4) аралас (қашықтықтан оқытуды қолданумен күндізгі бөлім).

Курстарды өткізу әртүрлі бағыттар мен модульдерді аудиториялық және қашықтықтан игеру арқылы жүзеге асырылады.

Курстарды өткізу кезеңінде жеке дәрістер оқуға және практикалық сабақтарды жүргізуге ұйым әдіскерлерді, педагогтарды, білім беру ұйымдарының басшыларын, практикаларды, өндірістік кәсіпорындардың мамандарын, өңірлік кәсіпкерлер палаталарының, жұмыс берушілер қауымдастықтарының өкілдерін тартады.

Білім беру процесі оқу жоспарымен, жылдық кестемен, ұйымның сабақ кестесімен реттеледі.

Курстардың Ұзақтығы:

1) қысқа мерзімді курстар - 36-дан 108 академиялық сағатқа дейін;

2) ұзақ курстар-108 академиялық сағаттан астам;

3) Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары педагогтерінің тағылымдамасы – кемінде 36 академиялық сағат.

Шетелдегі курстардың ұзақтығы:

1) қысқа мерзімді курстар - 36-дан 108 академиялық сағатқа дейін;

2) ұзақ курстар – 1 (бір) жылға дейін.

Курстың академиялық сағаты 45 минутты құрайды.

Біліктілікті арттыру курстарын кезең-кезеңімен ұйымдастыру кезінде педагогтар жыл сайын оқудан өтеді.

Біліктілікті арттыру курсының оқу процесін ұйымдастыру шарттары:

1) белгіленген оқу жоспарына, сабақ кестесіне және сабақ кестесіне сәйкес оқуға;

2) оқу тәртібін және мінез-құлық нормаларын сақтауға, оның ішінде профессорлық-оқытушылық құрамға және басқа студенттерге құрмет көрсетуге, олардың ар-намысы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтірмеуге;

3) біліктілікті арттыру курсының кестесіне сәйкес барлық сабақтардың кемінде 80 %-ына қатысуға;

4) алынған ең жоғары балдың кемінде 50% көлемінде қорытынды тестілеуден өтуге міндетті.

7-бөлім. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету әдістемелік ұсынымдардың мынадай құрылымын қамтиды:

1) дәріс кешені:

- дәріс тезистері

- иллюстрациялық материал

- әдебиет

- бақылау сұрақтары (кері байланыс).

2) Практикалық сабақтар:

- мақсат
- оқыту міндеттері
- тақырыптың негізгі сұрақтары
- қорытынды нәтижелерге қол жеткізу үшін оқытудың негізгі нысандары/әдістері/технологиялары
- қорытынды нәтижелерге қол жеткізу деңгейін бағалау үшін бақылау түрлері
- әдебиет
- бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

3) Өзіндік жұмыс:

- мақсат
- тапсырмалар
- орындау/ бағалау нысаны (реферат, презентация, тапсырмалар құрастыру, тесттер, алгоритмдер құрастыру, жобалар жазу).
- Білім алушының өздік жұмысын орындау критерийлері (тапсырманы орындауға қойылатын талаптар)
- тапсыру мерзімі
- әдебиет
- бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

8-бөлім. Оқыту нәтижелерін бағалау

Оқыту нәтижелерін бағалау тестілеу түрінде жүргізіледі (Қосымша 1).

Қорытынды тестілеу біліктілікті арттыру курстары бағдарламасының мазмұны бойынша сұрақтарға жауаптарды қамтиды. Қорытынды тестілеу үшін ең жоғары балл – 100 балл, ең аз – 50 балл.

50 және одан көп балл алған тыңдаушыға сертификат беріледі. Олай болмаған жағдайда, біліктілікті арттыру курсы тыңдау туралы анықтама беріледі.

Сертификат алмаған тыңдаушылардың мүмкіндіктері:

- 1) жылына бір рет, білімді қайта бағалау;
- 2) тыңдаушылардың келесі ағымымен білімді қайта бағалау;
- 3) ағымдағы жыл ішінде дәлелді себептермен бір ағыннан екінші ағынға ауыстыруға құқылы;
- 4) растайтын құжаттарды ұсына отырып, дәлелді себеппен үзілген курсты аяқтауға құқылы.

Біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасына сәйкес қорытынды бағалаудан сәтті өткен тыңдаушыларға тақырып пен сағат көлемі көрсетілген біліктілікті арттыру курстарының тақырыбы бойынша сертификат беріледі.

9-бөлім. Курстан кейінгі сүйемелдеу

Курстан кейінгі сүйемелдеу білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, келісуді және бекітуді, сондай-ақ педагогтардың қызметін курстан кейінгі сүйемелдеуді және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторингті, біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру мен өткізуді регламенттейтін Ережеге сәйкес ұйымдастырылады:

Курстан кейінгі сүйемелдеудің мазмұны біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламаларының мақсаттарымен, міндеттерімен және күтілетін нәтижелерімен айқындалады.

Педагог қызметіне курстан кейінгі сүйемелдеуді жүргізу нысандарына мыналар жатады:

1) тыңдаушыларға олардың педагогикалық, зерттеу және рефлексивті қызметінде әдістемелік, консультациялық көмек көрсету;

2) педагогикалық және зерттеу қызметінің нәтижелерін жариялауды дайындауда консультациялық көмек көрсету;

3) педагогтардың кәсіби қоғамдастықтарының жұмысын ұйымдастыру және қолдау, оның ішінде тәжірибе алмасу жөніндегі іс-шараларды (конкурстар, конференциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер және басқа да білім беру іс-шаралары) өткізу.

Курстан кейінгі сүйемелдеу нәтижелерін талдау және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторинг кем дегенде үш жылда 1 (бір) рет жүргізіледі.

10-бөлім. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер:

1. «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы мен балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 591 Заңы.

<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z040000591>

2. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Конституция 1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды.

<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000>

3. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III Заңы (20.04.2023 жылға арналған өзгерістермен және толықтырулармен).

https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30118747#sub_id=0

4. «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 8 тамыздағы №345 Заңы. (01.05.2023 жылғы өзгерістермен және толықтырулармен).

<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z020000345>

5. «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI ҚРЗ (өзгерістер мен толықтырулармен 27.04.2024 жылғы мәлімет бойынша) //Электрондық ресурс:

https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32091648

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру, ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2022 жылғы 03 мамырдағы №118-VII ҚРЗ.

<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2200000118>.

7. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы. //Электрондық ресурс:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249>.

8. Балалардың құқықтарын қорғау саласындағы жағдайды тәуелсіз мониторингтеу және талдау: баяндама. - Астана: санж зерттеу орталығы, 2017. - 126 Б. //балалардың құқықтары туралы ақпаратқа қол жетімділік және ашықтық. - 25 бет

<http://sange.kz/wp-content/uploads/2018/02>.

Қосымша әдебиеттер:

1. Гаврилова Н.Л. Гаджет-зависимости у подростков как социально-педагогическая проблема / Н.Л. Гаврилова // Повышение качества профессиональной подготовки специалистов социальной и образовательной сфер: сборник научных статей. — Витебск: Витебский государственный университет им. П.М. Машерова, 2016. — С. 34-37. — EDN YOLHGR

2. Долганов Д.Н. Когнитивная коррекция аддиктивного поведения (на примере алкогольной зависимости) // Вопросы психологии: Статья. — 2008. — Июнь (№ 3). — С. 99—109. — ISSN 0042-8841.

3. Короленко Ц. П., Дмитриева Н. В. Психосоциальная аддиктология. — НГПУ. — Новосибирск, 2001. — С. 8—9.

4. Малкина-Пых, И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / И.Г.Малкина-Пых.- М.: Изд-во Эксмо, 2008. — 928с. ISBN 978

5. MindMapping и информационный серфинг. Развитие мышления посредством создания антагонистической пары / В. Н. Кутрунов, В. А. Шапцев, Н. А. Гаркуша, 7. Л. В. Сизова // Современный учитель дисциплин естественнонаучного цикла : сб. материалов Междунар. науч.-практ. конф. — Ишим, 2019. — С. 14—21.

6. Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов. М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании, 2012. <https://iite.unesco.org/ru/publications/3214706-ru>.

7. Костина Л.М. Игровая терапия с тревожными детьми. — СПб: Речь, 2003. —160 с. 009. — 176 с.

8. Первичная профилактика компьютерной зависимости учащихся. Журнал: Академия профессионального образования. Изд.: Институт непрерывного образования взрослых (Санкт-Петербург). 2016г. № 12. С. 54 –58.

9. Решетников М.М. Психическая травма. — СПб.: Восточно-Европейский институт психоанализа, 2006. — 322 с

10. Тарабрина, Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса / Н.В.Тарабрина. – СПб.: Питер, 2001.-272с. – (Серия «Практикум по психологии»). - ISBN 5-272-00399-3

«Балалар мен жасөспірімдерде тәуелділіктің себебі ретінде
психотравмамен жұмыс істеудің алдын алу
(гаджетке тәуелділік, лудомания, вейпке тәуелділік)»
білім беру бағдарламасына Қосымша 1

Қорытынды жұмыстарды бағалау критерийлері

Тестілеуді бағалау критерийлері

№	Модульдердің атауы	Сағат саны	Сұрақтар саны
1.	Модуль 1. Травма психологиясының теориялық негіздері	24	10
2.	Модуль 2. Балалар мен жасөспірімдердегі дағдарыстық жағдайлар	20	10
3.	Модуль 3. Тәуелді мінез-құлықтың жіктелуі.	20	10
4.	Модуль 4. Жасөспірімдерде тәуелділіктің алдын алудың тиімді стратегиясын әзірлеу	14	10
5.	Қорытынды тестілеу	2	
	БАРЛЫҒЫ:	80	40

Ұпайларды бағаға аудару шкаласы

Баға	Орындау шегі %	Баллдар
5	90%-100%	29-35
4	75-89%	23-28
3	50-74%	15-22
2	50% кем	20 баллдан төмен